

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԻՆՆԵՒՆԱՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻԱՅ ՈՒՐԲԱԹ 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1858

ԹԻՒ 581

ԶՄԻՌՆԻԱՅ • 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ

Լուրջից քաղաքական ընդհանուր վիճակը մեծ հանգարտութեան մէջ կը գտնուի առայժմ։ Ենթադրուի և Գաղղիոյ օրագրութիւնները ըստ մեծի մասին զբաղեցնեն Չինաստանի կայսերութեանը հետ հաստատեալ նոր դաշնագրութեան վաւերացումը։ Նոր օրինակին համաձայնութեանը այս օրերս հրատարակուեցաւ պաշտօնական կերպիւ։ Կը հաստատեն թէ Չինացւոց ծանուցեալ քաղաքական նենգութեանց առաջը առնելու համար՝ ամեն հարկաւոր պայմանները սահմանեալ են յիշեալ դաշնագրութեանը մէջ։ Եւստի առանձին Վանգոնի մէջ խարդախութեամբ ստանու թիւները անդադար կը շարունակուին ի կողմանէ Չինացւոց։ Երբ փոխարէնը ստակալի և տասնապատիկ կը հասնուցանեն անգղիացի և ֆրանցիացի զօրքը։ Չինացւոց կայսեր հետ հաշտութեանը լինելուէ ետեւ, իրաց այս դժբաղդ վիճակը Գանգոնի մէջ զարմանք կը պատճառէ Լոնտոնի օրագրութեանը։ Երբեք մեծապէս կը գնահատեն և իրենց կառավարութեան ուշադրութեանը կը հարկաւորեն այս ցաւալի անկարգութեանը վրայ։

Օրինակական մեծ կը թուի մեր պիտի ըլլայ մօտեցնել ինքնիշխան արշաւ մայրաքաղաքը ի ներկայութեան օգոստոսական կայսեր ամենայն իշխանաց, որ արդէն Վարչաւ կը գտնուի։ Բարձրագոյն կայսերական Վարչութեան իշխանը, այս քարեպառեհ առթիւ յիշեալ մայրաքաղաքը գնաց Վարչութեան կայսեր յարգանքը մատուցանելու հարկէ կայսերական Վահագանութեան իշխանի բարձրագոյնութեան թագաւորացի իշխանը ևս յիշեալ զինուորական կը թուի թեանը ներկայ գտնուելու համար, արդէն Վարչաւ դաժան է։ Կը հաստատեն նաեւ թէ Լուսորի օգոստոսական կայսեր ալ իւր երեւելի զօրապետներէն մէկը՝ Շաֆիսթ կոմսը յուզողներէն նոյն մայրաքաղաքը, որ Դրանչիսկոս Զոմեֆի կայսեր յարգանքը պիտի մատուցանէ մեծապառ Վեքստադր կայսեր ամենայն իշխանաց։

ԻՆՆԵՒՆԱՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Հայաստանից պաշտօնական երկրորդ կապիւրէն եղանակին վրայ։

Դամանակէ մը հետեւ ըրած երգէտին առաջարկութեան համար՝ պատշաճ սեպեցի նաեւ անոր գործածութեանը վրայ ալ պղտի և մեր տկար կարողութեանը տարածին չափ տեղեկութիւն մը գրել, ցանկալով միանգամայն որ անոր վրայ զբաղեցնեն միւս բնականութիւնը և օրինակները իրենց դիտողութեանը չմտնեն։

Եւստի մեր մտաց (զոր թէպէտ չյիշեմ էմբ) և պարոն թիւսի զեանի գրածին ամենէն աւելի վայելելու և կարելին՝ Օրինակները ըստ անոնց են, որոնք զանազան մեծութեամբ լինելով տաճարին մեծութեանը համեմատ պէտք է յարմարեցնել և խիստ շքեղ վայելելութեամբ դասին եղբի մէջ տեղը աւագ տիրացուն քովը կրնայ դրուիլ։

Երեւելեան եղանակաց գաղտնի, արդարեւ վեհ և հիանալի են ու քարատիրտ մարգերը անգամ կրնան թմբկեղէն, բայց անոնց քաղցրութիւնը չկրնար եւրոպացի թէ նուագահարի և թէ հասարակ անձի մը քմայք աղբել, օրով չեմ տես լինելու տարբեր են անոնց եղանակացը ոճէն և վերջին աստիճանի դուռարութիւն մը կը ծագի անոնց հասկնալէն Երեւելոյց մանաւանդ Երազմի և

սեր ամենայն իշխանաց։

Սոտ օրերս, ըստ աստիճանական կազմի քաղաքային, նոր օրերը մը պիտի հրատարակուի ի վիճակում ի մասին նահանգական երեսփոխանութեան Վարչի մէջ, և անոնց հասարակութեան սահմանագրութեան վրայ, որոնք մեծապէս նորոգող մտայնաց պիտի ըլլան անշուշտ Լուսորի նահանգաց ամեն կերպ յառաջդիմութեանը և բարձրութեանը։

Գաղղիոյ ամեն նաւահանգստաց մէջ զանազան արմատաց ազատաբար մանելու օրերը՝ կայսերական հրամանագրաւ վերահաստատուեցաւ և պիտի տեսնուի մինչև 1859 սեպտեմբերի 30, ըստ նոր տուեալի։

Գաղղիոյ և Ենթադրուի մէջ տուեալները գործողութիւնները ընդ հանրապէս յաջող վիճակի մէջ կը գտնուին։ Երբեք առատ է և յարգը (բրեւիթ) օրըստօրէ կու ելնայ։ Ենթադրուի մանցը՝ հարուրէն 2 1/2 ի իջեցոյց իւր դրամագրութեան (ըրթթթ) և Գաղղիոյ դրամանոցին դրամագրութեանը 3 1/2 էր առ 0/0, այժմ 3 ի իջեցոյց։

Հետեւեալ նամակը մեծապէս ազդեցութիւն մը յուզողիցաւ մեզ ի հրատարակութեան։

«Յարգելի խմբագիր-տէր

«Իզմիր, 26 սեպտեմբերի 1858»

«Սիւնց ու թ տարի յառաջ, բարձր Հայք, Վասպուրական և Ուտուշեանց գաւառները ծառայող հրապարակութեան ըրած ժամանակս, շատ անգամ փառք կու տայի Լուսորից, որ մարդկային ազգի թշնամի ժանտախտը, որ դարերէ ի վեր սարսափելի կոտորածներով կը պարսպէր Երազմի քաղաքները և քաղաքները, այժմ փարատուած է նոյն երկրներէն՝ քառասորեայ զգուշութեան կարգադրութեամբ, որ փառաւոր յիշատակաց արժանի վեհափառ Ուտուշեան Մահմուտ կայսեր մարդասիրական խնամքը հաստատուեցաւ։ Եւստի կարգադրութեանը մեծապէս ձեռնադրուեցաւ էր նաեւ մարդոյս կենաց երկրորդ թշնամի ծաղիկ հիւանդութեան փարատ

ուելուն։ Վաստիք քառասորեայ զգուշութեան համար ուսմանեալ բժիշկները հրաման ընդունած էին ծաղիկի պատուաստելու ևս ընելու այն պիտի տեղերը, ուր աւելի ժողովուրդը կը ստակար այսպիսի պահպանողական դարձաններ գործածելու։ Գործը Լուսորից դէմ կը համարին ինչպէս մեծապառ Զարան տղան և Վանի արքունի բժիշկը պատմեցին ինձ նոյն քաղաքը գտնուած ժամանակս։

«Սոտ օրերս Սոտաշի և Լուսորի կողմերը ծաղիկ հիւանդութեան մեծ կոտորած ըրած ժամանակը շատ ազդեալից տիրող կը լինէր, առանց կարող ըլլալ ձեռն օգնականութեան կարկառել նոյն քաղաքաց հայկազուն իղձալի բնակչացը, որոնք իրենց նախապաշարմանը զոհ կը ըլլային տգիտաբար։

«Սոտաշեան թիւները զիս նեղելով, և ազդեալին ցաւակցութեան հարձակ կը համարեմ երկու կերպ առաջարկութեան ընելու այս սոսկալի չարեաց առաջը առնելու, եթէ կարելի է։

«Եւստի քառասորեայ ընկերութեան մը կազմակերպութեան կտրուի կտրուի կտրուի, կամ պատճառաւ և կամ առաջնորդական կոնգրեսներ ձեռք բերել յորդոր պատուաստելու զտղայքը և այս կոնգրեսները հայադէր, նորոգող մեծ կաց ունեց յանձնելով, յուզողիցաւ զանոնք Հայաստանի բոլոր գաւառները ի պատուաստելու մէջ չզոտուած տղաքը։ Եւստի է որ յիշեալ ընկերութեանը արժանաւոր վարձք մը պիտի վճարէ այս բժշկաց, իրենց աշխատութեան ծախքով թեանը և ընելու ծանապարհողութեան տեսչութեանը համաժողով։

«Երբեք առաջարկութեան այս է։ Լուսորի պատուաստելու դիւրին բան է։ Եւստի ազդեալին խորհրդով կանոն մը դրուի, որպէսզի այն անձը որ քահանայ պիտի ձեռնադրուի, պարտաւոր ըլլայ, իւր առաջնորդութեան աւելց մէջ, պատուաստ ընելու սովորելու և յետոյ մը դեղը և որ քաղաքը երեկոյ մը մկրտելու որ ըլլայ, հոգ

զանակաց անուշութեանը և քաղցրութեանը, զոր միայն տրեւելան ակնհայտ կրնայ զգալ։

Սակայն արեւելեան եղանակները որչափ որ հեշտացուցիչ են՝ մեծաւ մասամբ ամենալին ինքնիշխան տակ չեն, օրինակի ազդեալութեամբ ըստ աւանդը որ բնական անկանոն է, բոլորովին ինքնիշխան դուրս է։

Լուսնի են նաեւ Հայոց շարականները առաւել լապէս, ասոր համար երգէտին դիւրին չեն գար, վասն պարտիկ մեղք արժան կը դատուի ինչպէս նաեւ կրնայ լինել, անոնց ինքնիշխանութեան վրայ միայն չէ պէ քառս պատու բռնել օրինակով։

Ինքնիշխան եղանակները շատ դիւրին, ներդաշնակաւոր և ուղղաւ կերպիւ կը կատարուին երգէտներով, որոնց գործածութեանը վրայ հետեւեալ կանոնները կը յարեն։ Կասած երգէտ ասորով չլինի ոչ օրինակով, ըստօրում ասորով պատու բռնելու չէ թէ միայն արեւելեան եղանակաց սնունդ չի դարձ հասկա նաեւ եւրոպականին նշանները կրնայ։

Եւստի կերպը՝ այդինքն օրինակով պատու ոչ միայն եկեղեցական երգերու համար կառավարելով, այլ նաեւ շատ գեղեցիկ և քաղցր բոլոր ծառայական (Երեւելեան) երգերուն համար ալ, որոնք բնականով կը զարնուին։ Եւստի պատու բռնելու օրինակին այդինքն եղանակին հետ ընկերական երգէտ կարող չէ արեւելեան եղանակաց ունեցած անուշութեանը պարզեւել։ Եւստի պատ

ած ալ պէտք է որ տեղ տեղ (ըստ եղանակին) քառս չեն հետ ընկերական։

Երգաշնակաւոր լինի նաեւ թէ որ երգէտն երգէտն (ըստ երգին և ըստ պատշաճոյն) քառս չեն պէ քառս մէջ փոխադրել ձայնաւոր տղաքը միայն թողով չէ պէ քառս երգէտ։

Եւստի ասիկա քառս չէ պէ քառս մէջ փոխադրելու աւելի տրամադին ու սղաւոր եղանակաց համար աղէկ է, որ ժամանակ նաեւ պէտք է երգեցեկներն ալ չէ պէ քառս երգէտ։

Եւստի Սահիբ ինքնիշխանութեան վրայ շինուած երգաշնակաց քառս չէ չկրնար միշտ չէ պէ քառս մէջ բանիլ, թէպէտ տեղ տեղ վայելուց է։

Սակայն Սահիբ ինքնիշխանութեան վրայ շինուած երգաշնակաց քառս չէ թէ պէ քառս մէջ բանիլ, շատ տիրուր ազդեցութեան կը տայ լուսնոյց։

Երգէտին հետ միայն ձայնաւոր, տղայք պէտք են ընկերական, կոկորդային ձայներով անկանոն երգող տիրացուներ չլլար։

Եւստի արդեն մեր տանը մէջ եկեղեցականաց հետ ընկերացեալ կարգացներէ կը զգուշական տաճարներ լինին իրենց հին ոճով և շատ սքանչելապէս յաջողեցաւ ինքնիշխան ունեցեաց։

Երեւելեան եղանակաց բնականով կատարուելու կերպին վրայ աւելի աղէկ և տեղեւոր զոյց տեղեկութեան ուղղութեանը թող Հաստաւ կաց թանգարանին 16-րդ հատորը կարդան։

Գ. Կապուսեան։

տանի նաև զանիկա պատու ատենելու, որ կրնայ ընթացիկ 40 աւուրց, երբոր երեխան քառասունքի օրհնութիւնը առնելու եկեղեցին կրքերեն, կամ 5-10 օր ետքը: Այստեղ է որ աւանդական ժողովուրդը չկրնար լրացուցող դէմք որոշմը համարել այն ըստը, զոր քահանայն, այսինքն լրացուցող պաշտօնեան կրնէ, և հետեւաբար դէմ չդնէր պատուատի գործողութեանը:

«Եթէ քահանայն հասարակութիւնը և ազգիս երեւելիները օգտակար և արժանաւոր կը համարին այս երկրորդ առաջարկութիւնն, պէտք է որ ազգովին խնդիր և աղաչանք ըլլայ վեհափայլ նորընտիր սրբազնատուրը կաթողիկոսին և որուն ուղղափառական բարեգութ խնամքը յայտնի է ամենուր, որպէսզի երբ Եպիսկոպոս մը կը ձեռնադրէ, պատուէր տայ անոր, որ քահանայ մը օրհնելու ժամանակը, հոգ տանի պատուատ ընելը սովորեցնել տալ անոր ի պահպանութիւն կենաց հայագգի տղայոց:

«Այլ երջանկէս կաղաչեմ նաև համագգի իմաստուն բժիշկները, որ զիարդ և իցէ կերպիւ իրենք ևս ձեռքերէն եկածին չափ հոգ տանին ծաղկի հիւանդութեան սոսկալի հետեւութիւններէն ազատելու մեր ազգին նախապաշարեալ բամբկ ժողովուրդը:

«Կաղաչեմ, յարգելի իմ բարեկամ, եթէ արժան կը համարիք, շնորհք ըրէք առաջնակայ նամակս հրատարակելու ձեր պատուական լրագրոյն մէջ, ընդունելով կանխիկ զնորհակալութիւն իմ և զհաւաստիս մտերիմ սիրոյ և յարգանքի իմոց, որով մնամ, և այլն»:

• • •

Կարձեալ հետեւալ նամակը յուղարկեցաւ մեզ ի հրատարակութիւն:

Սեմաբոյ իմ բարեկամ լրագրոյն:

Կոստանդնուպոլիս, 27 Նոյեմբերի 1888:

Եւետաբեր ընթացող օրհնութիւնը որ սրբախալի պաշտօն մըն է լրագրի մը, ազգին սգալի հառաջանաց դժկամայ թարգմանն երևալու տխուր պարարտաւորութիւն ևս կրնը խորհրդատու կողմն սենեակունէ: Այստեղ կը համարձակիմ ևս առաջ օտուգութեանը լրովին պատասխանատու կանգնելու, հետագայ համառօտ տեղեկութիւնը շնորհատանի մերազնեւից վրայ, յայնչ օրագրէն քաղելով ձեզ յուղարկել ի տպագրութիւն:

«Վեհափայլի մէջ բնակող Հայոց վրայ մօտերս քանի մը հետաքրքրական տեղեկութիւններ հրատարակեցան, որ հոս առաջ կըրերեմ, փասն զի ապացոյց և օրինակ են թէ դաշտերը գաղթականութիւններ հաստատելու օրհնութիւն կարելի ութիւն կայ, Հայք բրիտանական առաջին հոգերուն մէջ երբեք գաղթականութիւն հաստատեցին, որ են Տաքա, Սատրաս և Կաթաթա:

ՋԱՐԿԱՆԱԼԻ ԱՋԱՏՈՒԹԻՒՆ

Եւստանական վաճառական մը կար որ իւր կնիկ կալը մէկ տեղ շնորհատան գացած էր, ուր շատ ոտակի տէր եղաւ, և քանի մը տարիէն ետքը նաև մասն յաղդիս իւր հայրենիքը դառնալու համար: Այս վաճառականը ունէր մէկ տղայ և մէկ աղջիկ, աղան չորս տարեկան էր և հօգհաննէս կանուանուէր, և աղջիկը երեք տարուան ու Մարիամ կըսուէր: Ի կէս ծանապարհին մէկ մեծ փոթորիկ մը եղաւ, և նաւապարը իմացոյց որ մեծ փտանգի մէջ են, վառնգի հովը զիրենք շէպի կողմ մը կըմղէր, ուր իրենց նաւը անշուշտ պիտի խորտակուէր: Իսկ զժամանակ կանը ասիկա լսելով, առաւ մէկ մեծ տախտակ մը և անոր վրայ կապեց իւր կնիկը և երկու զաւկները, և կըպարտաւորուէր զինքն ալ անոնց հետ կապելու: Սակայն ժամանակ չունեցաւ, վառնգի նաւը ահաբեկ ապառաժի մը զարկու, քացուեցաւ, և ինչ որ անոր մէջն էին ամենեւալ ծովը թափեցան: Տախտակը, որուն վրայ էին կնիկը և երկու զաւկները, նաւակի մը պէս ծովուն ճիւղերը կեցաւ, և հովը զանոնք մէկ կողմ մը հանեց: Այնտեղ կնիկը արձրեց պարանը և այն կողմն մէջ իր երկու զաւկներով մնաց:

Իսկոյն ծովնկի վրայ եկաւ կնիկը իւր փրկուէր համար լրացուցող գործութեան տարու: Իսկ

«Ի բնէ խնայասէր, ծարտար և սրամիտ ըլլալով՝ շուտ շուտ հարուստ եղան: Երբոր շնորհատանի ընկերութեան մենապաշտուութիւնը վերացաւ, պահուելի ստակներն Հայերը վաճառականութեան պատկեցուցին, և այնքան ծոխացան որ այժմեան ցեղէն ալ որ հնդկաստանցիք քաջ կը յիշեն ան օրերը երբոր Հայ մը տեսնէին առանց հարցում փորձի գիտէին որ հարուստ է: (Կախին 20) տարիէ վեր, թէ թուով թէ հարստութեամբ և թէ նշանաւորութեան կողմէ նուազելու վրայ են: Վրասագլուխին մեծագէտ պոպոկ, կալուածքներն ուրիշներուն ձեռքը անցեր է և իրենք խոստովանելով կը գտնուէին որ օր օրի ուժի և արիւթեանէ կիցան: Այնչէս դոյր կերպարանքներն փոխուէր է և երբեմն կորովալէմ է և զօրեղ ընդհակառէ՝ նիհար և ցաւագար մարդիկ դարձեր են: Իրենց արձանագիրներէն կը թուի նաև որ կենաց երկայնութիւնը, միջին չափով, 70էն 50ի լընէ է:

«Իրենց մէջ շատ ու շատ տեղ կը խաղաղուին, բնաւ օտարաց չեն խնամութիւն չեն ընէր, նախագահ համարելով հօր և մօր եղբոր սրբիք իրարու տուելու ամուսնութեան: Իսկ այս մեծ փոփոխութեան գլխաւոր պատճառը կըլլան է: Իրենք՝ իրենց օրգիքը հայրենիքին չեն յուղարկեր, ինչպէս որ իսկուայից կընեն»:

Իսկ արագորութիւնը, եթէ ստոյգ գարմանք և ցաւ պիտի պատճառէ անվերջ ամեն հայրենասէր սրտի, Վառնգի շնորհատանի հայրական գաղթականութիւնը, ինչպէս որ ձեր պատուական լրագրէն ալ կըմանայիք, ոչ միայն նշանաւոր եղած է հայրենասիրութեան, որ է առաջին պարտ ամեն Հայու, ծարտարութեան, գործունէութեան կողմանէ, այլ անկէ ծագած անհամեմատ արդեանց վայելմանը մինչև իշու պալի լրացումը Հայքս ալ հաղորդ ըրած է և հիացալ միտ գրգռած: Այն յայտնի է որ եթէ պատճառ մը կայ իսկ օրագրին նշանակած անկէման, գեթ աս պարագայս ոչ անմիաբանութեանց և ազգաւեր հետամտութեան տարու է, և ոչ գլխաւորապէս կըլլայի ազգեցութեանը, այլ մեծ մասամբ քաղաքական պարագայից և վաճառականութեան յառաջողութիւնը, որուն պարագային ըրին նախնի դուրսութիւնները: Իսկ յիշատակութիւնը անգլիական աշխարհակալութեան ի վեր ազգայնորէն տարածուելով շնորհատանի մէջ՝ Հայք, որ նախ մեծագէտ ձեռնտու եղաւ նոր եկողաց, տեսնելով որ իրեն ուժը և սակաւութիւնը չեն բաւեր միջնալայնայնի տարածելու մը մէջ ուր ինչպիսիք առաջին միջանակը կըտանի բոլոր ազգաց վրայ անխորի, վշատորէն ետ քաշուիլը հարկ սեպեց, և փոխանակ պարագային և նոր միջոցներուն համեմատ յատկութիւնները սրելու և բարձրացնել:

Խիստ վշտացած էր իւր այրը կարանցունելուն համար, միանգամայն և կըխորհէր որ ինքն ու իւր զաւկներն այն կողմն մէջ կ'ամենօթութեան պիտի մեռնին, կամ վայրի գաղաններուն կերակուր պիտի ըլլան: Այսպէս ժամանակ մը տխուր մտածմանքներով ծածկոյ ընելէն ետեւ հասաւ տեղ մը, ուր պտուղներով ծառեր բուսելու շատ ծառեր կային, և գաւազանով մը զարնելով անոնցմէ մէկ քանին վար թափեց, և իւր երկու պղտիկ զաւկներուն տուաւ և ինքն ալ կերաւ: Այնուհետեւ շարունակ կը ճեղքանար, տեսնելու համար թէ խոճիթներ կան արեւօք այն կողմները: Բայց ինչ մեծ յուսահատութիւն իրեն է երբոր լմացաւ թէ բոլորովին ամայի կողմի մը մէջ էին: Իսկայն ծանապարհին մէջ ահագին ծառ մը կար որ խոռոչաւ որ ըլլալով, ուր չէր գիշերը նոր մէջ նշնելու: Այստեղ պտուկեցաւ այնտեղ իւր զաւկներով, և երկրորդ օրը աւելի յառաջ գն զ կողմն մէջ արջափ որ կարելի էր չայնպէս ծանապարհին մէջ լմացունէնելու բոյներ գտնելով՝ անոնց ձուերը առաւ: Այլ օրագէտ տեսնելով որ ոչ մարդ և ոչ վայրենի զաւան կար, որոնց յանձնել ինքզինքը լստուծոյ կամեց, և մէկ ջանք ընել զուի երբ լուր կըլլաւ համար: Այնքան իւր գրգռման մէջ լստուարան մը ազգութիւն մը անոնցմով մայրը իւր զաւկներուն սկսաւ կարգաւ սորվցնել, և

լուր, ոչ պէտքի գեթ ինքն ինքն զինքը անփախուտ պահէ, եկաւ ինկաւ ան առօրինակ մէջ, զոր հիմա ցաւով կընշարենք: Եթէ մեր հին պատմութիւնը բաւական խրատ չընծայէր ձախորդութեանը դէմ պատրաստ գտնուելու համար, ահա մեր օրերայ տխուր դառ մը Հայտուանի միւս նշնէն օրգոց: Եթէ շնորհատանի Հայք, որ առեւտրական գիտութեան մասին մեղի օրինակ են, և այն վիճակին անկում կըսենք պուրի, մենք մեր ենք ինկեր, և մեր կուզենք լընալ: Հայ ժողովուրդը որ աշխարհիս չորս գին ցիրուցան է, ունի թշնամիներ ոչ միայն օրն, կըլլան, սովորութիւնք, լիզու և կրօն, որոնց հեշտու գլուխ կըծուէ, կ'ամ լուրջայն կը յարմարի կամ կըզգայ, այլ մանաւանդ գիտութիւնը և ուսմանը: Իսկ մենք են ըստ իս մեծագոյն օտարներ, բայց հոս և պարտելի, հերիք է որ Հայք մտաւր սուրբ քաջէ: Իսկոյն կընկճէ ու ամենը ընտիր և շահաբեր բարեկամներ կըգառնան: Իսկ Հայու դիտմանքն է իւր համագլուխը հորը փութել, տունը աւերել, թող չգիտէ կոխքը, ինչպէս ատուութեան, անպարծութեան, ազգատեցութեան զինուց, ոչ, աս նկողութիւն ալ աւելորդ է: Իստարբերութեան, աշխարհութեան, անհոգութեան գասէ վերջապէս սպիտութիւն հաղթելու: Գիտմունքը կըկատարի: Թող չիհարցնէ նոյնպէս, ինչ զգացմունք, ինչ հանձար, ինչ հնար, ինչ օրոք էն անոնք որ կուռաջնորդ են դարուս քաղաքակիրթ ազգերը յառաջագիտութեան, հասարակեցելոյն, այսինքն երբոր հային քաջը 3/4 փարա էր, անոր վրայ թող լայ սղբայ ու անկէ անդին չանցնի:

Ս. Ս.

Իւր փողեմի մեծագոյն բարեկամ տէր Աթաթէն Աթեան լսեց իմ լսեցան պատուաւոր վաճառականը, որ շատ տարիէ ի վեր շինատանի Վանդոն քաղաքը կըբնակէր, և այժմ, ի պատճառս պատերազման կան խոսքի թեանց, Վաքա կըգտնուէ իւր գերդաստանաւ, յետագայ նամակը գրած է մեզ պարզ գրաբար լիզուաւ, զոր առանց փոփոխութեան կըհրատարակեմք, մեր յարգելի ընթերցողաց ու շաղթութիւնը անոր վրայ հաւերելով:

Ի Մաքա, 6 Օգոստոսի 1888:

Յարգաւելածար Պարոն Վ. Ս. Պարգազարեան ի Օմիւսիւս:

Դպտէր բարեկամ: Կախիկն գրովս արդէն գրեցի ձեզ փոքր ի շատ զհանգամանս պատերազմին ի մէջ Նիւայ և Նիգիլացոյց, որովհետեւ ցանկացեալ էիք, երբեմն երբեմն հաղորդել ձեզ զուրս կողմանցը: Փութամ գարձաւ յայտնել յարգելութեանդ, զի թէ և հաստատապէս լուր եհաս ի հիւսիսային կողմանց, այսինքն ի Նիքիւս որ է

զբարեբարն լրացուած ճանցնել անոնց: (Որ մը պղտիկ տղան ըսաւ մօրը) Վայր իմ, ուր է հայտ իմ հայրս: Իրգեան իմ պատասխանեց այն խեղճ կնիկը արտասուելով, ձեր հայրն երկիրը գնաց, սակայն ուրիշ հայր մ'ալ ունիք, որնոր բարեկար լստուածն է: Հոս է անկալ թէպէտ չէք տեսնէր զինքը, անկալ է՝ որ մեղի պտուղներ և ձուեր կըպարգեն, և մեր վրայ մեծ խնամք կուենայ որչափ որ մենք բոլոր սրտով անի սիրենք ու անոր ծառայենք: Երբոր այս տղայքը կարգաւ սորվեցան, ինչ որ իրենց գրքին մէջ գրուած էր զանոնք բոլոր հաճութեամբ կըկուրգային, և անով կըխօսակցէին բոլոր օրը: Այլև իրենց մօրը խիստ հոս և հնազանդ էին:

Իրկու տարիէ ետեւ այս խեղճ կնիկը հիւանդացու, և իմանալով որ իւր մաշը մօտ է, ի սկզբն խիստ անհանգիստ եղաւ իր երկու զաւկներուն համար, բայց վերջապէս յիշեց թէ լստուած որ բարեկար է, անշուշտ անխնամ պիտի չլուրս գտնուէ: Վաղեմ էր իւր խոռոչաւ շատ ծառին մէջ, և կանչելով իւր զաւկները, ըսաւ անոնց: «Իրեն զաւկներս, ահա ես մեռնելու վրայ եմ, և դուք այսուհետեւ մայր պիտի չունենաք: Վաղեմ յիշեցէք զի միտակ մնալու չէք դուք, և բարեբարն լստուած տեսնելու է ինչ որ ընէք: Երբեք անհոգ չմտաք առտուան և երեկոյն աղօթքներուն, Դոն սիրելի ձեզ:

արքայազնի քաղաք Նիկիայի թէ հաշտութիւն
է լիալ ի մէջ երկրորդի ազգաց: Ինչպիսիք
և Նիկիայի և այն 56 յօդուածովք գտնուող
թեան, և թէ օրինակի գտնուողի արդէն ուղ-
ղեալ առ թագուհին Նիկիայի ի ձեռն եղբորն
նորին լորտ Նիկիայի որ է նախորդ գեղական բա-
նին, սակայն պաշտօնատարքն տէրութեանն Նի-
կիայի անհատաւ համարելով գտնուողի, առ ի
չգոյն յատուկ պատուիրանաց և կամ հրամանաց
առ ինքեանս ի բարձրագոյն գործակալէ Նի-
կիայի, և կամ գուցէ թէ առ ի առաջնորդութիւն
ընդ առջոյ հաղաւթութեանց իւրեանց, հրա-
մայեալ են ամենայն ծերաց և իշխանաց զանա-
զան գիւղից և գիւղորից որք են 96 բոտ թուոյ
ի հարաւակողմն Նիկիայի, աշխարհագիր
առնել զամենայն ձեռնացի հպատակս: Եւ սորի
և նոցա իջեալ յայմ հրամանս, սկսեալ յայցեալ
ամայն հրատարակեալ են, մանաւանդ ի Հոսիւ-
կոնք և առ ի Սաբաս հեղանդիլ հրամանին
որով գրեալ թէ բոլոր ձեռնացի սպասաւորք
այն, և տղայ, ծեր և միջահասակ հաւատարմեան
կամայ արամայ պարտաւորեցան թողալ զմասաւ
յուրին օտարականաց, և զնալ մասեւ ընդ
աշխարհագրաւ, որով փոխեցան տուրեւառու,
թիւնք և արգելաւ մուտ առօրեայ հարկաւոր
պիտոյից և ուտելեաց: Թէ և զան սյրագք որք
կարող են փոխանակել, այլ թէ ուտելի գոցեն
կերակուր, այն է նիւսեւի: Թէ պէտ էս ի ը-
գաւ իսկոյն հոգացի գէթ երեք ամսոց պաշար
հաւատաւոր ի տան, և մնամք միմիայն կին սպա-
սաւորաւ, որ է երկրացի տեղոյ քրիստոնէայ
գորով ի ծառայութեան մեր իբր ծամայմ,
և թէ զքան ժամանակ ունի տեւել այս դժուա-
րութիւն ընդ մեզ, Տեառն միայն է իրական ի
մերձակայ տեղին և յանցա ճանապարհաց յափշ-
տակութիւնն, և ի ծովա ասպատակութիւնն
անպատմելի է: Բանի մի աւուրք յառաջ պա-
տահեալ ձեռնացի ծանօթիցս ունաց, (որ գրեթէ
տասնամեայ բարեկամք եմք միմեանց) հարցի
նոցա թէ ընդէր ինքեանք ևս պնդեալին, ի
պատասխանի ասաց, եթէ մեր չգնամք, մեր
ախնք՝ այսինքն գերդատանքի զորս ունինք ի
գիւղաբաղարան գուցէ խողովոցին որով ի
վրէժ պատուիրապետութեանցս: Եւ արեւ
գիւղարկին տեսարան էր, որ երեւմէ երբեմն ընդ
աչօք մերովք անկանէր, թէ զորքս նշանէին ի
քաղաքէս, բարձեալ տանելով զամենայն ինչս
թէ վաճառելի տպրանս և թէ կահկարասի
տանն: Եւ իրկիւղէ անկարծ գիտարութեանց,
զորով մայն և ասպատակութեանց, քաղաքացի տն
տեղոյն նախապատրաստութիւն է արարեալ,
հրաւիրելով զգաղղիացի, զհոլանտացի և զանգ-
ղիացի պատերազմական շոգեհասս մնալ աստ

հաննէս շատ խնամք տար քրոջ վրայ, ամենին
չը սրկանաս իրեն, և երբեք չծեծես: Դուռն ա-
ւելի մեծ և ուժով էս քան զանի: պէտք է որ
երթաս անոր պտուղներու ձուեր բերես: Կու-
ղէր նոյնպէս քանի մը բան ալ Սարիամին ըսել
բայց ժամանակ չունեցաւ մնալ:

Եւ յո խեղճ տղայքը ամենին չէին հասկնար
ինչ որ մայրերնին կուգէր իրենց ըսել, վասնզի
չէին գիտեր թէ մեռնիլ ինչ բան է: Երբ որ
մայրերնին մեռաւ, կարծեցին թէ կը քնանար,
չէին համարձակեր ձայն ընելու, որ չարթնայ:
Եւ յովհաննէս գնաց պտուղներ փնտռելու, և
երբ որ գիշերուան կերակուրը կերան, պատկե-
ցան ծառին քով և երկուքն ալ քնեցան: Եւ իր-
բորդ օրը խիտ զարմացան որ իրենց մայրը գեռ
կը քնանար, և եկին թեւէն քարէն արթնացաւ
նկու համար: Երբ որ տեսան թէ իրենց բան
մը չպատասխանէր, կարծեցին որ իրենց բարկա-
ցած է: Եւ սկսան լալ և արտասուել և անորմէ
թողութիւն խնդրելով խոտաւորան շատ խելօք
կենալ այնուհետեւ: Եւ այց ի գուր, ի խեղճ կնիք
ալ չէր կրնար անոց պատասխան տալ: Եւ անտեղ
մնացին տակալ ին շատ օրեր, մինչեւ որ այն մեռ-
եալ մարմինը սկսաւ քայքայիլ ասպակաւ թը:
Եւ տու մը Սարիամի սկսաւ մեծ աղաղակ մը ձգ-
գել, և ըսաւ Յովհաննէսին, Սո, եղբայր իմ,
աւաւսիկ որդերը՝ որ մեր խեղճ մայրը կուտեն
պէտք է անոր մէկ զի աւանդ, ինձի օգնելու:

Ընդ իւրոցն, ուստի մէկ մի այս աղաղակ
ուսիմք ընդ մեզ ի պաշտպանութեան քաղաքին
և բնակչոցն: Եւ ի ծագոյն կատարեալ զոր ունիմք
է ի հակադէմութենէ, զի մի գուցէ կաշառառու
թեւ մը սոցա վտանգաւոր պատահումն ինկցի
մեզ: Ի վերայ այս ամենայնի մեծ է սորմոյ
թիւնն ի տու ծոյ, որոյ պաշտպանութիւնն ան-
պակաս եղցի ի տեղի մնալու անոց իւրոց:

Երեւ թէ վեցերորդ ամի է այս, զի Նիկի-
տան մի կամ միս մասումը գիտարութիւնս կրէ:
Եւ տու թէ այս եղցի վերջինն, և թէ ոչ յետ
բազմոց վերանորոգեցի Գանդոն և գուժարեւ-
ցի անդ ցրուեալքն, որպէս յառաջ, և ծաղ-
կեցի տուրեւառութիւնն որ է գլխաւոր պիտոյ
նահանգին այնմիկ, Բանդի և թէ չունիցիմք
Գանդոն ի Նիկիայի, այլ ամենայն քաղաք
ապարդիւն են և կարի գիտարկիք ի գործս:
Թէ պէտ ունիմք այժմ զհինգ այլ ծովա գերեւայ
քաղաքս, որ են Հեկհայ, Նիկիայ, Սոյ, Կոստան-
ֆու և Սաւառ, սակայն յայտարար
քաղաքս բաց ի թէյէ և ի քանի մի տեսակ ար-
մուտեց ոչինչ աւելի գտանի և զամենայն զթե-
րին Գանդոն լցուցանէր: Եւ տու թէ միւս պա-
տահիւ ըստ իստիկական գեղականեւ, և բա-
րեւորութեամբ ձեզ կեանս երկարս որպէս միշտ
մնամ, և այլն:

ՍԵՐԱՆԱՆՍ ՍԵՐԱՆԱՆՍ

Կրտսեղնուպօլսոյ պատուաւոր անգղիացի
սեղանաւոր մեծարգոյ տեղաւոր Սերաֆիմ
և ինկլէսի աւելեալ ամայն ջանքով խնար-
հական ուղերձ մը մատուցին վսեմափայլ ըրտ
Սերաֆիմի տը Սերաֆիմին ի կողմանէ անգ-
ղիացի և յանդիս բնակչաց Կրտսեղնուպօլսոյ
Սերաֆիմ այս ուղերձին թարգմանութիւնը:
Եւ ինքն:

Սերաֆիմի զգացած ուրախութիւնը խիտ
մեծ և անպատմելի է, զարմեալ անմեղով
զՍերաֆիմի ձեռն ի մէջ մեր: Եւ այս ուրա-
խութիւնը ևս աւաւել աստիկ կերպիւ զարկ
է մեզ, ըստորում արդէն յայտնին կարած է ինք
ի մասին ձեռն այցելութեան այս կողմ: Եւ սորի
յայտնի է թէ որչափ մեծ փութով կը ցանկամք
այս օգուտ քաղել այս նոր բարեպաշտեւ ա-
րթնէն Ձեր Սերաֆիմի անգղացի ցանկու-
համար այն յարգանաց և անհամար թեան զգա-
մունքը վասն անձին ձերոյ, որոնք յաւիտեան
պիտի մնան մեր սրտին մէջ, և միանգամայն կը
բաղձամք յայտնելու ձեզ թէ անձնը պիտի
պահանջ միշտ զխնամակը ձեր հաստատուն և
աղբու պաշտպանութեանը, որով խնամք տարիք
մեր օգուտը վրայ յընթացս բազմութիւն ամայն
որ նոյն օգուտները Ձեր Սերաֆիմի արթնուն:

Եւ Յովհաննէս մտեցաւ, բայց մարմինը այն-
պէս սաստիկ հոտ կրբուրէր, որ չէին կրնար մո-
տենալ, և ստիպուեցան ուրիշ տեղ մը երթալ,
հոն պառկելու համար:

Եւ երկու տղայքը չարկեցան երբեք զՍեր-
աֆիմի աղաղակը, այնչափ յաճախ կը կարգային
իրենց գիրքը, որ բերան սորված էին: Եւ տու
կարգաւ են ետեւ, կը պտուղեն, կամ կը քնանան
զաւարդներուն վրայ և կը քնանան իրարու
հետ: Եւ մը Յովհաննէս ըսաւ իւր քրոջը, կը
յիշեմ որ, երբ որ ես շատ պոռիկ էի, մէկ տեղ
մը էիմք, որ մեծ տուր եր և շատ մարդիկ կար-
մեր հայրը շատ ծառայեալքս նոյնպէս մեծ
ալ գեղեցիկ զգեստներ ունէինք: Եւ քամ մը
յանկարծ մեր հայրը գրաւ զմեզ տան մը մէջ,
որտեղ ջուրին վրայէն կը թար, և յետոյ յան-
կարծ մեզ տախտակի մը կապեց, և ինք ծովուն
խորտ թեւերը մէջ գնաց, ուսկից ետ չգարձաւ:
Եւ մեր սիրելի մայրը ըսաւ որ այժմ երկինքն է:
Եւ ինչ շատ զարմանալի բան մ'է պատասխանեց
Սարիամ: Բայց վերջոյնս, որովհետեւ ասիկա
պատահած բան մ'է, յոռուած զանի ուղերձ,
վասնզի աղէկ գիտես, եղբայր, որ Սարիամ ա-
մէն բանի կարող է:

Թարգմանեց ի գաղղիական
Սերաֆիմ Ս. Կրտսեղնուպօլսոյ
Սերաֆիմ Ս. Կրտսեղնուպօլսոյ

Խնամքը յանձնուած էին:

Եւ մայրը թէ Ձեր Սերաֆիմի խիտ քիչ
ժամանակ պիտի մնայ ի Կրտսեղնուպօլսոյ, ուս-
տի այնինչ այսօր կուրախանամք ձեր գաղտնանը
վրայ, կը պարտաւորեմք պատրաստուիլ ձեր մեկ-
նելուն ի մօտ աւուրս: Եւ որովհետեւ կարելի է
թէ բարեպաշտեւ աւ իմ մը չունենամք մեր անձ-
նակաւ յարգանքը վերադառնալու մասին: Եւ
Սերաֆիմի անգղացի տուր, որ յայտնի է ձեզ
թէ որչափ անկեղ-
ծութեամբ կը քնանալ ձեզ անընդհատ
քաջաւորեալ թիւն և ամեն կերպ երջանկութիւն
զոր այս աշխարհս կրնայ մատուցանել ձեզ:

Եւ մեր կրնար գնաց ընել աղաղակ զգեստեւ
թիւն ձեր, որ բարեհաճեալ աւանդելու զմիւ-
նոյն բարեմաղթութիւնները վսեմա շուր Սեր-
աֆիմի Սերաֆիմին, որում բազում ի մէջ շնոր-
հապարտ են իւր մարդասիրական մեծարանացը
համար, և որ անշուշտ պիտի տանի իւր հետը
օրհնութիւնները ամեն կարգի աղքատաց, որոնք
մեծապէս միմիկարեւցան անոր գթութեանն:

Եւ Սերաֆիմ թէ Ձեր Սերաֆիմի սրտիւ և
մտք հոգ կը տանի այս երկրին երջանկութեանը
և բարօրութեանը վրայ և պիտի շարունակեք
ձեր խնամքը ի մասին անոր յառաջագիտութեանը
որ արդէն մեծապէս ապահովուած է ձեր երկար
և բազմաշխատ ջանքով:

Պատիւ համարեմք մեզ, Սերաֆիմ, և այլն
(Կրտսեղնուպօլսոյ մէջ 50 հոգի ստորագրուած են):

Սերաֆիմի վսեմափայլ ըրտին պատասխանը:
Եւ մայրը տեղաւոր:

Եւ Սերաֆիմ թեւեւ ընկալաւ ձեր աղերձքս
Եւ այս ինքնայո՞ւստ ու մտերիմ յայտարարու-
թեանն զգացած հաճութիւնս բորբոքին համե-
մատ է ձեր վրայ ունեցած իմ զգացմանցս:

Եւ սորիս բերկրութիւնը անպատմելի է տես-
նելով որ իմ բացակայութիւնս ի Կրտսեղնու-
պօլսոյ և իմ հրաժարումս այս գեղականեան
պաշտօնէն չիրցան ամենին նուազեցնել ձեր
բարեկամական գաղափորը ի մասին իմ հաստա-
տուն ձգանցս, թէ պէտեւ թերի, զորս ի գործ
գրի յընթացս բազմութիւն ամայն մեր պաշտօնա-
կան և ընկերական յարաբերութեանց, առ ի
արդիւնաւորել ձեր օգուտները, որոնք սերտիւ
միաւորեալ են ընդ օգուտը այս ընդարձակ տե-
րութեան, որուն մայրաքաղաքը կը բնակի շատ
փոխադարձ շահուէտ գործերով:

Եւ յորհակալ եմ ձեզ, որ Սերաֆիմ Սերաֆիմ
իմ լծակցիս անունը կը յարեք ձեր ներողամիտ
խնայողութեանցը ի մասին իմ ձգանցս վասն
օգուտ ձերոյ: Եւ ինչպէս մեծ յարգ և համարում
ունի բարեկամական երախտագիտութեանը վրայ
զոր յայտնեցիք ինձ, և երկուքն ալ կրնանք
մտերմաբար ապահովեցնել ձեզ, թէ ձեր բա-
րեկցութեանը համար մեր ունեցած եռանդը
ամենին պիտի չդադարի մեր բացակայութեանը
այս երկրէն:

Եւ այժմ իմ հրաժարական ողջնս կը մատու-
ցանեմ ձեզ, մեծարգոյ Տեառք, և կաղաչեմ
որ համարեք զիս միշտ ձեր մտերիմ և անձնա-
նուէր բարեկամը:

(Սերաֆիմ Ս. Կրտսեղնուպօլսոյ տը Սերաֆիմին):

Սարիամի սեպտեմբերի 25 թիւը յօդուած մը
կը պարտաւորեմք, որուն մէջ թշնամական խօսքեր
կան Սերաֆիմի զէմ: Եւ թէ այս առաջին անգամն
ըստ որ Սարիամ իւր արգոյ կաղաչի ծերունին այս-
պէս կը գրէ ըսելով թշնամանէր զմեզ, բանի
տեղ չէինք գնել յամենին, ըստորում երբեմն
կը պատահի որ մարդ այս բերնէն և գրէն անպա-
տահ զորոյց մը կը փախչի, որուն վրայ շուտով
կը զլւարձ: Եւ Սարիամ Սարիամ այս կացութեան մէջ
չէ քանզի կը տեսնեմք որ յայտնի կերպիւ և ան-
շուշտ յատուկ գիտմամբ անգագար կը պախա-
րակէ Սերաֆիմ, իւր արգոյ ծերունին այսինքն ան-
անուն գրուած մը իրեն վահան ընելով ու ա-
նոր ետեւ պատապարտելով, այն ինչ միւս կող-
մանէ, առ երեսս, բարեկամ կը ձն աւայ մեզ:
Եւ անուն տալու է արգեօք Սարիամ այս օրի-
նակ... ընթացքին: Եւ սորոյ մը բարեկամ
հասարակութեան անաշու զառաստանին թող
տալով, կը վերջացնեմք մեր գիտողութիւնը:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ • 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ

Օսմանեան կառավարութիւնը մեծ գործունէութեամբ կը շարունակէ զանազան կարգադրութիւններ ընելու ի մասին խնայողութեան ի ծախս տէրութեան և ի մասին քաղաքական ներքին բարեկարգութեանց : Արդարութեան բարձրագոյն ատեանը (Աճքեմիատիկէ) կայսերական հրամանաց համեմատ, երեսը փոփոխութիւն մը ընկալու : Այս ատեանին անդամները, որոնք բաց ի նախագահէն, 39 հոգի էին, այժմ 14 հոգի մնացին : Ըսելէ որ 15 անդամ պակսեցան : Այս կարգադրութեամբ կայսերական քանձը մեծ խնայողութիւն մը ըրաւ : Ըստ որում յիշեալ 15 անդամաց 3-4 միւրոն զուգուշ վարձը կը տրուէր տարին : Հրապարակական շէնսութեանց վերաբերեալ ժողովը ջնջուեցաւ, որ հարկաւոր չէր յարմարեալ քաղաքական հոգաւորութեան ժողովը (միւնիսթիթիթէ) հաստատուեցաւ : Այս կարգադրութեամբ ևս աւելորդ ծախք մը կը վերանայ տէրութեան վրայէն :

Իսթանբուլի իրան գրաստանց մէջ նաև նոր բարեկարգութիւններ պիտի ըլլան ի մասին գրադրաց : Երբ մէջ շատերը կան որ իբր շնորհ կընդունին իրենց ամսական վարձքը առանց որոշ պաշտօն մը ունենալու :

Անցեալ շաբթու տէրութեան գրեթէ բոլոր երեսը նախարարները հետզհետէ այցելութեան գացին վեմամփայլ ըրաւ Աթրէթֆորտ տը Սէպիթիին ի Պէյօղլու :

Արդիս Վսեմութիւնը անցեալ ամսոյ 26ին ներկայ գտնուեցաւ իւր արհեստական ընտանեօք և իւր յատուկ պաշտօնատարներով փառաւոր խնջաքի մը : Գոր վեմամփայլ (նգղիս) գեղարար ըրաւ ի շինքեար Սիկէֆի ի պատիւ Աթրէթֆորտ գերակամին :

Այս մասը Սարիմեան Սաքսուտ ամիրան, որուն օգտօնութեան համար Փարիզ և Իտալիա ճանապարհորդութիւն ընելը ծանուցած էինք, անցեալ ամսոյ 13ին շարժած օրը վերադարձաւ ի Կոստանդնուպօլիս :

Այս ամսոյ յարգոյ տէր (նգղիս) Փոփօլիլ ճարտար բժիշկը, որ շատ տարիներէ ի վեր իստանդնուպօլիս հաստատուած էր իւր բնակութիւնը, մատերս յանկարծահաս մահաւոր առնուած փորեցաւ ի խոտգիւղ :

Այս մէջ թէ արժանապարհ տէր Սարիֆ Սաքսուտ գերանական անձը, որ արեւելեան լեզուաց գատաուէր ի Վիսթի մէջ և հեղինակ բազմաթիւ աշխատանքներով անցնող լեզուօր, Կոստանդնուպօլիս (նգղիս) նոր գեղարար վեմամփայլ տը շէնքի Սաքսուտ (նգղիս) յատուկ անձին վերաբերեալ պաշտօնի մէջ մտած է : Յարգոյ տէր Սարիֆ երեք տարի չափ ծառայութիւն ըրած է (նգղիս) կառավարութեան : Նախ Վրլի պատերազմին ժամանակը և ետքը Վանուբեան իշխանութեանց մէջ :

Այս մէջ Սարիֆ Սաքսուտ (նգղիս) անցեալ ամսոյ 29ին հասաւ ի մայրաքաղաք :

Այս մասը Սանի Սարիֆարի պէյը, որ օսմանեան գործակապարտ է ի Պէյրէն, այս շաբթու մէկնեցաւ իւր պաշտօնին երթալու :

Օսմանեան նաւատորմիւրը, բազմաթիւ 3 եռայարկ նաւերէ և 2 ֆուկաթէ, որ քանի մը շաբթուէ ի վեր Սարիֆարի ծովը կը քանդէր կը թու թիւն ընելու համար, անցեալ կիրակի օրը վերադարձաւ ի Կոստանդնուպօլիս :

Այս գիշեր Սարիֆարի մէջ, յոնիացի Յոյն մը բողոքիցի հրեայի մը հետ կռուելով, գաւազնով շարժար վերադարձը զհրեան և փախաւ :

ՔԱՆԱՔԱՆ ԵՐԵՐԵՏԻՒՆ

Չմուսնիւ, 3 Հոկտեմբերի :

Այս մասին իմացիլ փաշան, որ կայսերական հրամանաւ ճիտօք յաղարկուած էր նոյն քաղաքին և զնախագործները ձեռք ձգելու համար, անցեալ շաբթու օսմանեան Սաքսուտ շէնքեանով (նգղիս) իրան հասաւ ի Վիսթի, ուր քառասորեայ զգուշութիւնը լինեցնելէ ետեւ Կոստանդնուպօլիս պիտի երթայ : Այսինքն փա-

շային հետ 32 շարագործ մահմետականներ կան, որոնք ճիտաւի մէջ քրիստոնէից գէմեղած կուտորածին քիչ կամ շատ մասնակից եղած են :

Այսինքն բազմաթիւ մահմետական ուխտաւորներ կուգան ամէն օր : Երբեք մէկ քաղաքին քառասորեայ զգուշութեան արդիւնացը լինուէն է : Անցեալ շաբթու Սաքսուտ շէնքեանը և շէնքի-Սիթի-Շէնքի շէնքեանը ի Վիսթի զգուշութեան 400 և երկրորդը 500 ուխտաւոր բերաւ : Այս կողմէն, 200 հոգի եկան ի պօլիսէն որոնք, Սիթի-Շէնքի պիտի երթան :

Այսինքն մէջ մօտ օրերս անգլիկ հրկիւղութիւնը պատահելով, շուկային մեծագոյն մասը հոյժարակ ըրեր է : Կըսուի թէ կրակը յատուկ գիտմամբ շարագործաց ձեռք գրուեր է :

Այսինքն Սաքսուտ շէնքեան (նգղիս) շէնքեանը իւր արհեստական գերգատաւորին, Փարիզէն ուղղակի Կոստանդնուպօլիս երթալով և այնտեղ 20 օրի չափ մնալէ ետեւ, անցեալ ամսոյ 28ին կիրակի առաւօտուն հասաւ ի Վիսթի, ուր պիտի բնակի, ի մեծ ուրախութիւն սրտի իւր համագործակցի քաղաքակցաց :

Այսինքն մեծագոյն պայտաւորներէն հասաւ նաև ի Վիսթի գերապատիւ Շահնազարեան կարապետ վարդապետը : Եւ արժանաւոր պատուով ընդունուեցաւ : Այս բազմաճմուռ վարդապետը որ գրեթէ երկու տարի ի վեր Կոստանդնուպօլիս կը գտնուէր Փարիզէն գալով, վաղը աւստրիական շոգենաւով պիտի մեկնի, թրեւտու վրայ Փարիզ վերադառնալու համար :

Այսինքն թէ Սաքսուտ շէնքեան (նգղիս) կարապետը, որուն Վսեմութիւն մօտ աւագակց ձեռք ի յաւելուն լուրը մեծ արտօնութիւն պատճառեց ի Վիսթի հայագործ հասարակութեան վրայ, գոհութիւն Սաքսուտ, աւագակց ձեռքէն ազատելու և Վսեմութիւն վերադարձեր է :

Այսինքն շաբթու իտալացի գերձակի մը և Յոյն սփորիցի մը մէջ սաստիկ կռիւ պատահելով, իտալացին զանախով մը վերադարձը ի Վիսթի Սարիֆարի շէնքեանը եղեւ զգուշութիւնը չընդունաւ և ոտակոտութեամբ ձեռքը սնցաւ :

Այսինքն առաւօտուն, ժամը վեցին 10 րոպէ մնալով (ըստ Ներսիսեանց), երկրաշարժութիւն մը պատահեցաւ : Երբեք տատանում մը արեւելքէն գէպ ի արեւմուտը էր :

Այսինքն Վալաքիայի կիբա իշխանը, երբոր պիտի լինէ մը վերադառնալով Փարիզ կրմներ իւր կառքով, գաղափարով յանկարծ ձիերը կը խաղաղին և կառավարը չընդունաւ զոսկի զանոնք : Կառքը կը գործնանի, կիբա իշխանը մահու չափ կը վերադառնայ և քանի մը ժամէ ետեւ կը մեկնի : Կառավարը ևս ծանր վէրք ստացեր է : Բայց մեղքն իրանց չի պատկուց :

Այսինքն Վալաքիայից Սաքսուտ շէնքեանը ի Վիսթի շէնքեանը երկու շաբթեան խորատակուէր են : Այսինքն Վալաքիայի գեղեցիկ շոգենաւն է, որ Սանիֆարի շէնքեանը մէջ սաստիկ ալէ կոծութեան պատահելով, փայտեղան փայլ ինկեր է : Եւ կըսուի թէ ճանապարհորդները և նախակները ազատուէր են : Այսինքն Սանիֆարի վարդիկ շոգենաւն է, որ Սանիֆարի շէնքեանը ի Վիսթի շէնքեանը քաղաքին մօտ խորատակուէր է :

Այսինքն լրագրութիւնները կը ծանուցանեն թէ Սանիֆարի շէնքեանը Վիսթի վաճառականներէն մէկը (Սանիֆարի Վիսթի վաճառականներէն) մէջ պիտի գործ շինել կուտայ եղեր հաւատարմութեամբ թէ օսմանեան կառավարութեան յատուկ հրաման ունի այս գործին համար : Բայց վերջապէս խորագրութեանը երեսն ելելով, Վալաքիայի միջոցով այս օրերս բանտարկուէր և ևս նոր գատաւորական քննութիւնը կը ըլլայ եղեր Սանիֆարի միջոցով օսմանեան թեան ատեանին մէջ :

Այսինքն միջոց Սանիֆարի երթալու երկու շաբթեան համար, որուն շինութիւնը մեծ գործունէութեամբ կը շարունակուի, միջոց յայտարար 113.000 լիւրա սթիւրլին ծախք եղեր է : Այս երկու ժամանակ ընկերութեան կառավարաց ժողովը հրապարակած յայտարարութեանը համեմատ, տակաւին 1 միլիոն 30 հազար լիւրա սթիւրլին չափ ծախք պիտի երթայ : Ըսելէ որ յիշեալ երկու շաբթեան ծանապարհին կատարեալ շինութիւնը գրեթէ 1.143.000 լիւրա սթիւրլին պիտի արժէ :

ՄԱՐԿԱԿԱՆ ԵՐԵՐԵՏԻՒՆ

Չմուսնիւ, 3 Հոկտեմբերի :

Այսինքն 11 կողով աֆիսն ծախուեցաւ 174 զնչ չէքին : Տարոնը հանգարտութեան մէջ է և այս շաբթու միայն 100 հոգի վաճառեցաւ 248 զնչ կենդիւնար : Փալատաւոր միշտ կուգուի և (նգղիս) տեսակին գինը 80էն մինչև 100 զնչ կը ծախուի կենդիւնար : Բանուած սու գիտորին արժէքը 560-570 զնչ է : Պատուական տերեւ, քիթիէն 33-35 զնչ վաճառեցաւ օխտի :

ՔԱՆԱՔԱՆ ԵՐԵՐԵՏԻՒՆ

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆ

ԱՌՈՂՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՌՈՏ

ՀԱՄԱՐԱՆՑ ԹԱՆԿԱՐԱՆԻ ԽՆԴՐԱՐԻ ԿԱՐԴԻ Ե՛

որ հրապարակուի շաբթու և շաբթու խոստանալու պայագրի պատճառով Վալաքիայի Կոստանդնուպօլիս :

Այսինքն մէջ Սիթի-Շէնքի գրաւիւնը ի Վիսթի, որ է մէջ նոր խան, վերջ տուաւ իւր 2 :

Հաւաքակց խանութանը յիշեալ շաբթու է լինել :

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՐԵԿԵՑՈՒԹԻՒՆ

Գիւնդապի թոնկայի Հոկտեմբերի :

Այսինքն առանձնաշնորհութիւն տուեալ է ամէն կառավարութիւններէն, և աշխարհիս բոլոր մասնաց մէջ այս գեղաշնորհ օգտակարութիւնը ծանուցեալ ըլլալով, ամէնէն համաւաւոր բըժիշկները սահմանած և պատուիրած են անոնց գործածութիւնը :

Այս հոգաւոր գեղաշնորհ խոստ օգտակար են արեւոր մարերը, տկար կամ տկարացեալ կազմուածք մարմնի զորաց ջրները և բժշկելու ամէն կերպ հիւանդութիւնները որ և ինչ պատճառէ ծագած ըլլան : Այս գեղաշնորհ ներգործութիւնը կը հետաքոտէ անոնք սերմերը որ որ կը քանդուին, և առանց սաստիկ ծագած և ներգործութիւնը պատճառուէ հիւանդին գրեթէ հրաշալի ազդեցութիւնն ի յատուկ կը բերէ, որոց հաւատ ընծայելը գիտարար պիտի ըլլար, և թէ փորձը վայելելու չըլլար մէջ :

Հոկտեմբեր բժշկին կուտայ, որ Լիւստի իւր կենդանական տանը մէջ է, խոստ բազմաթիւ վնասակար կը պարտաւորէ, որոց վնասակարութիւնը ամէնէն տարակոյս ձգելու այս գեղաշնորհ անսխալութեանը վրայ : Այսինքն, ամէն վնասակար գոլաբանական վնասութիւնները կը յաղակուին աշխարհիս բոլոր կողմերէն և ամէն լեզուով և այս բանը միայն բաւական էր համոզելու ամէնէն գիտարարական և կազմուած անձինքը :

Խոստ համաւաւոր բժշկինը և Եւրոպայի բժշկան ընկերութեանց երեսը ժողովները կը պատուիրեն իրենց հիւանդաց զգործածութիւնը յիշեալ գեղաշնորհ, հաւատարմ ըլլալով ներքին համոզմամբ թէ անհնար է գտանել ուրիշ գեղ մը որ ամէն աւելի ընդհանուր, աւելի ապահով և աւելի ազդու ըլլայ, մանաւանդ այս կիւնային ներքեւ ուր հիւանդութիւնները կը ներկայանան այնպիսի ուժով և գործունէութեամբ որ մահը շատ անգամ հիւանդութեան առջին նշաններուն ետեւէն կուգայ շուտով, և անօգուտ կընէ ուրիշ գեղաց ազդեցութիւնները, որոնք աւելի դանդաղ են ի ներգործութեան իւրեանց :

Այս գեղաշնորհ յատկապէս խոստ օգտակար են վնաս յետադայ հիւանդութեանց :

Եւրոպական շէնք (ֆիլիք Եւրոպական) : Շնորհքութեան (ամթմ) : Մաղձային շէնք (ֆիլիք պիլիք) : Խիթ (բոլք) : Յաւք որովայնի (Թուրքական և նուազում ուժոյ) : Օնիկ (եղանդը) : Կանանց ամսական օրինաց արկարգութիւնը : Կանանց ամսական (նիգրիս) : Գրաւաւորութիւն : Բորբորութիւն : Կարմիր (սարմը) : Երկրամասեանութիւն : Տեղաւորութիւն (մայալը) : Զոգաւորութիւն (բիւնթիւն) : Միւրաբարութիւն : Կարմիրից ցաւ : Քար կամ խիճ միջանցի : Ուսուց (գիւնթիւ) : Կեղք (կիւնթիւ) : Ամէն տեղի որբերը (սողուն) : Արդարութեան ատեանը (Ֆուկէլ իւլիթ) :

Այս գեղաշնորհ, որ կը շնորհ զանոնք գտնուին անձնական վերադարձութեամբ, անոր ընդհանուր գործարանաց մէջ կը ծախուին ի լինան Սիթի-Շէնքի կողմէն թաղութիւն 244, և ի Նոր Էրզր Սիթի-Շէնքի կողմէն 80 : Իսկ արիւշ երկրները, իւր գործարանաց յով կը քանդուին : Երբ անոնք կը հետեւան են : Կարմիր Էրզր և Նիսիսի, Կ. Պոլիս և Սիթի-Շէնքի : Տեղաւորութիւն (նիգրիս) : Գրաւաւորութիւն : Բորբորութիւն : Կարմիր (սարմը) : Երկրամասեանութիւն : Տեղաւորութիւն (մայալը) : Զոգաւորութիւն (բիւնթիւն) : Միւրաբարութիւն : Կարմիրից ցաւ : Քար կամ խիճ միջանցի : Ուսուց (գիւնթիւ) : Կեղք (կիւնթիւ) : Ամէն տեղի որբերը (սողուն) : Արդարութեան ատեանը (Ֆուկէլ իւլիթ) :

Այս գեղաշնորհ տեղիքը զանազան մեծութեամբ են և կը ծախուին 9, 22, 55, 88, 176 և 264 զնչ ծախուին իւրաքանչիւրը, և ամէն մեկուն մէջ 4 սոյն լեզուաւ ծանուցադիր մը կայ, որ այս գեղաշնորհ գործածութեան վրայ ծախուած անոնք կը ծախուին կուտայ :

Խոստ օգտակար լրագրոյ :

Վալաքիայի Վալաքիայի :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԴԱՆՈՒՄՅՑ ԱՐԴԱՆՏԵԱՆ